

Het beste zeedorpenduin van Nederland

Geen goede plek voor een randweg langs Katwijk

KEES VERTEGAAL EN BEN TER HAAR

In het noorden van Berkheide liggen de Katwijkse Zuid-duinen. Het is een van de meest waardevolle stukken duin van Nederland. Enkele van de zeldzaamste planten van ons land groeien hier. De gemeente Katwijk wil hier een nieuwe weg aanleggen.

Een vergrootglas is niet noodzakelijk om de zeldzame bokkenorchis te bekijken. Deze magistrale orchidee wordt maar liefst tot 80 centimeter hoog. Foto: Joost Bouwmeester.

Samen met 'grote broer' Meijndel is Berkheide het grootste duingebied van Zuid-Holland. Het is ook een van de meest kalkrijke duinen van Nederland, de reden waarom er veel bijzondere planten groeien. De meeste vind je in de buurt van Katwijk. Raar genoeg is dit te danken aan het eeuwenlange gerommel van Katwijkers in 'hun' duin.

Lang geleden lagen overal in het duin akkertjes waar mensen uit Katwijk boerden. Veel inwoners hadden een geit die dagelijks aan een pen in het duin werd gezet. Dieper het duin in werden koeien geweid. In de nazomer ging bijna iedereen bramen plukken. Er werd hout gekapt en in het fornuis opgestookt. Tegenwoordig zijn de Zuidduinen vooral populair als wandelgebied. Bramen plukken gebeurt ook nog volop. Al dit kleinschalig gebruik had en heeft een verrassend gunstige uitwerking op de plantengroei. Ook mossen en paddenstoelen profiteren ervan. Door het gerommel komt steeds weer kalkrijk zand boven. Vee zorgde voor een klein beetje extra bemesting. Mits met mate pakt deze lichte vorm van 'misbruik' heel goed uit. Vegetatiekundigen noemen dit het zeedorpenlandschap.

Botanische juweeltjes

Liggend bergvlas is er de meest bijzondere plant. Noord-Berkheide is enige groeiplaats in Nederland van deze ook internationaal zeldzame soort. De bokkenorchis is een typische maar schaarse zeedorpensoort. Dit is een orchidee die wel een halve meter groot wordt en in volle bloei een stevige bokkenlucht verspreidt. Een andere Katwijkse specialiteit is bleek schildzaad. Hij komt maar op een paar andere plekken in de Nederlandse duinen voor. De lijst met botanische juweeltjes is nog veel langer: blauwe bremraap, bitterkruidbremraap, kegel-, nacht- en oorsilene, ruw gierstgras, knolbeemdgras, wondklaver, kleine steentijm, stinkende ballote en duinaveruit, allemaal kenmerkend voor het zeedorpenlandschap. Van heinde en verre komen liefhebbers en deskundigen om al deze bijzonderheden te zien.

Het tracé van de nieuwe weg: het ziet er rommelig uit, maar het maakt deel uit van een van de rijkste zeedorpenduinen van Europa.
Foto: Joost Bouwmeester.

Randweg al vijftig jaar niet nodig

Een plan voor een zuidelijke randweg figureert al meer dan vijftig jaar in de ruimtelijke plannen van de gemeente. Als stippellijn op kaarten, voorzien van een voorlopige naam. Al die tijd is de route niet gerealiseerd. Geen prioriteit, in strijd met de natuurregelgeving en vooral: nergens voor nodig. Er zijn in zuidelijk Katwijk aan Zee geen files en gevaarlijke kruisingen en er is geen milieuoverlast. Na het bouwen van de nieuwe wijk Zanderij Westerbaan begint de gemeente haast te krijgen. Alle zeilen worden bijgezet om de randweg erdoor te krijgen. De politieke trukendoos wordt niet geschuwd. Op de logische plek voor een alternatieve route liet de gemeente villa's bouwen en een speeltuin aanleggen. Bevriende bestuurders werden bereid gevonden om de begrenzing van het beschermd natuurgebied in Berkheide aan te passen. Men huurde dure adviseurs in en liet tal van onderzoeken uitvoeren. Alleen lukte het niet om de noodzaak van die nieuwe weg aan te tonen. Meer dan anderhalf miljoen euro is inmiddels gespendeerd en het einde is nog niet in zicht. Verspilde moeite, want de randweg is niet nodig. Niet in 1960 en ook nu niet.

Duinweg betekent zeedorpenduin weg

Een weg door het duin is niet goed voor de natuur, dat snapt iedereen. Een duinweg betekent duin weg. Maar hoe erg is dat precies? Het duidelijkst is het verlies aan duinhabitats. Zeldzame planten en zandhagedissen zouden moeten wijken voor asfalt. Alles bij elkaar vele duizenden vierkante meters. Toch zijn dat niet de grootste effecten van de aanleg van een randweg. De indirecte gevolgen zijn veel schadelijker. Dat is soms lastig uit te leggen. Het zijn veranderingen die je niet meteen kunt zien. Broedvogels kunnen niet tegen te veel gemotoriseerde 'bezoekers' en verkeerslawaaï. Ze vertrekken met stille trom. De van nature voedselarme duinbegroeiing raakt overbested door stikstof die uit uitlaten ontsnapt. Grassen en brandnetels gaan overheersen en drukken bijzondere duinplanten weg. Dit gebeurt trouwens nu al langs een bestaande weg aan de oostkant van het duin. Het grootste bezwaar is het verdwijnen van de eeuwenoude beïnvloeding door Katwijkers van de Zuidduinen. Het zeedorpenlandschap kan niet zonder dit kleinschalige gerommel. De superbijzondere zeedorpenplanten, mossen en paddenstoelen zullen beetje bij beetje in aantal afnemen en verdwijnen. Het gaat dan niet om een smal strookje langs de weg maar om het hele aangrenzende duin, vele tienduizenden vierkante meters zeedorpenlandschap.

Venijnige naaldjes aan de steel, prachtige bloemen: de duinroos.
Foto: Joost Bouwmeester.

Snel en veilig naar zee

Op dit moment loopt er een prima weg door het zuiden van Katwijk aan Zee naar de zuidpunt van de boulevard. Via de Boslaan, Parklaan en Sportlaan ben je in een paar minuten aan zee. De nieuwe wijk kan hier prima mee worden ontsloten. Met eenvoudige maatregelen kan de verkeersveiligheid worden verbeterd en is een vlotte verkeersafwikkeling gegarandeerd. Er hoeft geen vierkante meter duin voor te wijken. Deze route is voor bewoners van de nieuwbouw honderd meter langer dan via een nieuwe randweg, een verschil van vijftien seconden. Voor de rest van Katwijk maakt het niet uit. Uit verscheidene verkeersonderzoeken die in opdracht van de gemeente zijn uitgevoerd bleek dat deze route een goed alternatief is voor een randweg. De gemeente kan hier snel mee aan de slag. Op die manier spaart ze een van de meest waardevolle Katwijkse specialiteiten: het mooiste zeedorpenduin van Nederland.

KEES VERTEGAAL EN BEN TER HAAR ZIJN BESTUURSLID
VAN DE STICHTING BERKHEIDE COEPELDUNEN

Ook de duinhagedis weet het gebied te waarderen. Bij onderzoek dat in opdracht van de gemeente Katwijk werd uitgevoerd, zijn meerdere exemplaren van deze zwaarbeschermd soort aangetroffen.
Foto: Joost van der Sluijs.